

Kirja-arvio

Sami Torssonen

Arvotonta infomarxismia

Fuchs, Christian (2016). *Reading Marx in the Information Age: A Media and Communication Studies Perspective on Capital* Volume I. New York, Oxon: Routledge, 402 s.

Karl Marxin *Pääoma*-teosta selittää joukko lukuoppaita, joiden olisi määrä helpottaa raskassoutuisen alkuteoksen opiskelemista. Useimmiten ne ovat lähinnä häiriöksi. Genren viimeisiin tulokkaisiin kuuluu Westminsterin yliopiston median ja viestinnän professorin Christian Fuchsin *Reading Marx in the Information Age*. Kirja yrittää päivittää *Pääoman* digiaikaan, mutta kääntyy lopulta yritykseksi levittää Fuchsin teorioita Marxin suurtyön kyljessä.

Fuchs määrittelee teoksensa median ja viestinnän poliittisen talouden kritiikiksi muun muassa Murdockin, Goldingin ja Moscon tavoin. Kirja kuuluisi siis tutkimusalalle, joka tarkastelee joukkoviestintää vaihdettavien tavaroiden tuotantona, ideologioiden levittäjänä ja valta- tai yhteiskunnallisena suhteena (s. 3–5). Marxin merkitys alalle onkin ilmeinen. Hänen teoriansa ytimessä on kapitalistinen tuotantotapa, jossa palkkatyöläiset tuottavat vaihdettavia tavaroita ja paisuttavat maksamattomalla työllään kapitalistien pääomia. Tämä puolestaan vaikuttaa ihmisten ajatteluun ja viestintään moninaisin tavoin.

Fuchs katsoo, että media ja viestintä olisivat jääneet marxismen historiassa vähälle huomiolle (s. 5–7). Väite on outo, sillä Fuchs on itsekin kirjoittanut Frankfurtin koulukunnan kulttuuriteollisuutta käsittelevistä tutkimuksista, jotka kuuluvat marxilaisen perinteen tunnetuimpiin klassikoihin. Hieman perustellummin Fuchs väittää, että marxilainen digitaalikapitalismin teoria on alikehittynyt. Toisaalta hän jättää mainitsematta esimerkiksi Wolfgang Fritz Haugin aihetta koskevat kuuluisat kehittelyt (Haug 2012).

Fuchs on soveltanut muussa tuotannossaan Marxia ja marxismia esimerkiksi digitaalisen työn ja sosiaalisen median kysymyksiin. Hän kykenee siksi täydentämään *Pääomaa* konkreettisin havainnollistuksin nykykäytännöistä. Esimerkiksi vuorotyö saateen toteuttaa digiaikana siten, että samaa koodinpätkää työstävät eri ajankohtina eri puolilla maailmaa asuvat ihmiset, jolloin tuotanto ei keskeydy hetkeksikään (s. 126). Nämä kurkistukset digituotannon arkeen ovat kirjan kiinnostavinta antia. Vaikka kapitalismi toimii edelleen pääpiirteissään Marxin kuvaamalla tavalla, muutokset sen yksityiskohdissa eivät suinkaan ole yhdentekeviä.

Heikoimmillaan teos on, kun se yrittää pakkosyöttää Fuchsin tai muiden teoreetikoiden ajattelua Marxin suuhun. Karmaisevin esimerkki tästä on väite siitä, että palkkatyön ulkopuolinen ilmaistyö, jota kuluttajat tekevät kapitalistien hyväksi, tuottaa arvoa Marxin tarkoittamassa mielessä. Näin esimerkiksi Facebookin käyttäjät tekisivät arvoa tuottavaa työtä ("yleisötyötä") lisäillessään sivustolle linkkejä (s. 239). Samoin Ikean huonekaluja kokoavat asiakkaat tuottaisivat hekin arvoa. Fuchs kopioi näkemyksensä eimarkxilaiselta futuristilta Alvin Tofflerilta, mutta väittää Marxin olleen asiasta olennaisesti samaa mieltä (s. 96–97, 361). Fuchs jättää kuitenkin huomiotta, että Marxin koko teoria¹ muuttuisi järjettömäksi ja todistusaineiston vastaiseksi, mikäli väite pitäisi paikkansa.

Marxin arvoteoria selittää muun muassa tavaroiden suhteelliset hinnat. Mikäli Fuchsin esittämä yleisötyön teoria pitäisi paikkansa, lehtijuttujen hinnat olisivat nousseet, kun sanomalehdet lisäsivät internet-sivuilleen kommentointimahdollisuuden. Lukijathan tekevät kommentoidessaan valtavan määrän ilmaistyötä. Samoin huonekalujen pitäisi olla hirvittävän kalliita, jos niiden kokoaminen kestää tuntitolkulla. Näin ei ole, koska mainitut työn muodot ovat kapitalisteille *ilmaisia*: kommentit ja kotikokoaminen eivät nosta juttujen tai huonekalujen tuotantokustannuksia, jolloin ne eivät myöskään vaikuta tavaroiden työarvoon. Toisaalta lehtijuttujen työarvot nousisivat, mikäli niiden julkaiseminen edellyttäisi aina ammattikommentoijan palkkaamista. Fuchs väittää hylkäävänsä edellä esittämäni tulkinnan Marxin arvoteoriasta, mutta käytännössä hän perustaa arvolaskelmansa kansantalouden tilinpidon luvuille, jotka kattavat vain palkkatyön (s. 114, 250).

Fuchs tietää ilmeisesti itsekkin olevansa arvoteoriansa kanssa epävarmalla pohjalla, koska hän perustelee sitä vain yhdellä epäsuorasti asiaan liittyvällä Marx-lainauksella, joka on vieläpä kätkeyty teoksen liitteisiin (s. 361). Leipätekstissä hän sen sijaan hän haukkuu Marxin arvoteoriassa pitäytyviä marxilaisia "ortodoksisiksi" (s. 242) ja hakee Marxin alkuperäistekstien sijaan tukea marxilaisesta feminismistä, joka on korostanut kotityön merkitystä kapitalistisessa tuotannossa. Fuchs ei kuitenkaan huomaa, että hänen lainaamansa feministit väittävät vain kotityön *mahdollistavan* arvontuotannon, mikä pitääkin paikkansa (s. 240). Vetääpä Fuchs tuekseen jopa varoittavan esimerkin Neuvostoliitosta, jonka kansantaloudellisessa kirjanpidossa ei huomioitu kotityötä, koska sitä pidettiin tuottamattomana (s. 241). Tällaiselle moralismille Fuchs viime kädessä perustaa koko teoriansa: työn määrittelemisen arvoa tuottamattomaksi muka merkitsisi sen määrittelemistä vähemmän tärkeäksi (s. 240), ja vain tuottavat tehdastyöläiset voisivat sellaisen teorian mukaan nousta vallankumoukseen (s. 243). Tällä ei kuitenkaan ole mitään tekemistä Marxin arvoteorian kanssa. Esimerkiksi Marxin vallankumouksellinen toiminta oli pitkälti arvoa tuottamatonta, mutta harva pitäisi sitä tämän vuoksi vähäpätöisenä.

Teoksen tapa käsitellä Marxia on muutenkin kyseenalainen. Fuchs muun muassa katsoo Marxin olleen tasa-arvon kannattaja ja vastustaneen kapitalismia tästä syystä (s. 112), vaikka Marx suhtautui tasa-arvon moraali-ihanteeseen avoimen kitkerästi (Marx & Engels 1975– I.25², s. 12–14). Vielä vakavampi erhe sisältyy Fuchsin tapaan kääntää Marxin sana *Arbeit*, työ, joko sanalla *work* tai *labour* riippuen siitä, onko kyse konkreettisesta vai abstraktista työstä (s. 28). Marx käyttää näistä molemmista sanaa *Arbeit*, joskin yhdistettyinä määreisiin *konkret* ja *abstrakt* (Marx & Engels 1975– II.10, s. 48). Perinteisesti ilmaukset on käännetty esimerkiksi "konkreettiseksi" ja "abstraktiksi työksi". Tämä on

erityisen ongelmallista, koska Fuchsin esitystavasta ei käy ilmi, että kyseessä on kääntäjän eikä Marxin sanavalinta.

Edes Fuchsin informaatioteoria, jonka pitäisi olla hänen ominta alansa, ei vakuuta. Fuchs ei hahmota informaatiota relationaalisesti suhteissaan vaan atomistisesti itseensä kätkeytyneenä. Hän muun muassa katsoo, että tietokone on informaatioteknologiaa mutta lapiota ei, koska lapiota ei käytetä informaation prosessoinnissa (s. 141). Fuchs ei ilmeisesti tunne Jugoslavian kuuluisinta kaivosmiestä Alija Sirotanovića, joka jäi propagandahistoriaan pyydettyään ennätyslapioinnistaan palkkioksi vain suurempaa lapiota. Fuchs myös katsoo, ettei informaatio ole niukkaa, että sen voi halvalla ja helposti kopioida ja että sitä voi käyttää samanaikaisesti moni henkilö (s. 23). Eriävän mielipiteensä esittävät keskiaikaiset munkit, jotka kopioivat käsin äärimmäisen arvokkaita koodekseja ja sitten lukitsivat ne ketjuilla kirjahyllyihin.

Kirja erottaa ylipäättään informaation tuotannon ja muun tuotannon liian karkeasti toisistaan. Fuchs esimerkiksi katsoo, että auton prototyypin työarvo on vähäinen ja musiikkialbumin master-levyn työarvo huomattava, koska musiikkialbumin kopioiminen on helppoa verrattuna alkuperäisen tuottamiseen (s.41). Tämä ylikorostaa musiikin ja autojen tuotannon arvoteoreettista eroa, sillä myös automallien suunnittelukustannukset ovat huomattavat. Ero on toki olemassa ja merkittävä, mutta se ei ole niin kategorinen kuin Fuchs olettaa.

Fuchs on julkaissut vuosina 2014–2018 seitsemän kirjaa, siis melkein kaksi vuodessa. Ei liene yllätys, ettei tällainen nyky-yliopistolle tyypillinen liukuhihnatyö tue huolellista ajattelua. Marxisin tapauksessa teorian polkumyynti tekee kuitenkin merkittävämpää vahinkoa kuin vähemmän systemaattisten suuntausten piirissä. Fuchsin ajattelusta muodostunee marxisin sisälle jälleen yksi koulukunta, jonka edesottamuksista voidaan käydä aikakauskirjojen sivuilla loputonta ja joutavanpäiväistä keskustelua. Muille kuin tällaisesta keskustelusta kiinnostuneille en voi hänen kirjaansa suositella. Marxin teorian suhde digituotantoon selviää selkeämmin tulkitsemalla *Pääomaa* omalla päällä.

Kirjallisuus

Haug, Wolfgang Fritz (2012). *Hightech-Kapitalismus in der Großen Krise*. Hamburg: Argument Verlag.

Marx, Karl, & Engels, Friedrich (1975–). *Marx-Engels Gesamtausgabe II*. Berlin: Akademie Verlag.

Mosco, Vincent (2009). *The Political Economy of Communication*. London: Sage.

Murdock, Graham & Peter Golding (1973). For a Political Economy of Mass Communications. *Socialist Register* 10, 205–234.

Shaikh, Anwar (2016). *Capitalism: Competition, Conflict, Crises*. Oxford, New York: Oxford University Press.

Viitteet

¹ Marxin arvoteorian perusidea on, että tavaroiden työarvo ilmenee vakiintuneilla markkinoilla vaihtovoimoina ja hintoina, jotka ovat suhteessa tavaroiden tuottamiseen tarvittavan työn määrään (Marx & Engels 1975– I.25, s. 41). Esimerkiksi yhden tavantomaisen lehtiartikkelin arvo saattaa olla sama kuin neljän lipaston, mikäli bulkkijutun kirjoittaminen ja kirjoitusedellytysten tuottaminen kestää keskimäärin neljä

---

tuntia ja lipaston edellytyksineen vastaavasti tunnin. Tavaroiden hinnat vaihtelevat suhteessa näihin työarvoihin siten, että esimerkin juttu olisi yleensä lipastoa kalliimpi, jos kaikki sen tilausmaksut laskettaisiin yhteen. Marxilainen taloustiede on sittemmin tuottanut epäsuoraa todistusaineistoa asiasta. Esimerkiksi tavaroiden suhteelliset hinnat korreloivat kansallisessa tuotannonalojen vertailussa voimakkaasti niiden tuottamisen yhteensä edellyttämien palkkakustannusten kanssa (Shaikh 2016, s. 397).

² *Marx-Engels Gesamtausgabe* -sarjassa on osastoja ("I", "II", jne.), joihin kuuluu niteitä ("25", "10", jne.). Yllä viittaa siis ensimmäisen osaston kahdennenkymmenennenviidennen niteen sivuihin 12–14.